

Sự thay đổi thu nhập của người dân bị thu hồi đất ở Khu công nghiệp Giang Điền huyện Trảng Bom, tỉnh Đồng Nai

Nguyễn Hoàng Bảo

Trường Đại học Kinh tế TP.HCM
nguyenhoangbao2003@yahoo.com

Nguyễn Minh Tuấn

truongdinhtuan_mpi@yahoo.com

Ngày nhận: 09/08/2013
Ngày nhận lại: 04/10/2013
Ngày duyệt đăng: 10/10/2013
Mã số: 06-13-DE-07

Tóm tắt

Tiến trình công nghiệp hóa và hiện đại hóa không thể tránh khỏi việc thu hồi đất. Việc thu hồi đất ảnh hưởng đến sự thay đổi thu nhập của người dân. Bài viết sử dụng khung sinh kế bền vững của Cơ quan phát triển quốc tế Vương quốc Anh (DFID, 2003) để phân tích tác động của việc thu hồi đất đến thu nhập người dân ở khu công nghiệp Giang Điền, huyện Trảng Bom, tỉnh Đồng Nai. Kết quả nghiên cứu cho thấy có bốn nhân tố ảnh hưởng đến thu nhập gồm: (1) Khả năng đầu tư sản xuất kinh doanh từ tiền đền bù; (2) Diện tích đất thu hồi; (3) Trình độ học vấn của chủ hộ; và (4) Tỷ lệ phụ thuộc.

Từ khóa: Thu hồi đất, sinh kế bền vững, thay đổi thu nhập.

Abstract

Land expropriation seems inevitable during industrialization and modernization. The expropriation of land affects greatly personal income of local residents. The research employs sustainable livelihoods framework suggested by DFID (2003) to analyze effects of land expropriation on local residents in Giang Điền Industrial Park (Trảng Bom District, Đồng Nai Province). The results identify four following factors that affect personal income: (1) Ability to turn compensation into investments; (2) area of land expropriated; (3) education level of householder; and (4) dependence ratio.

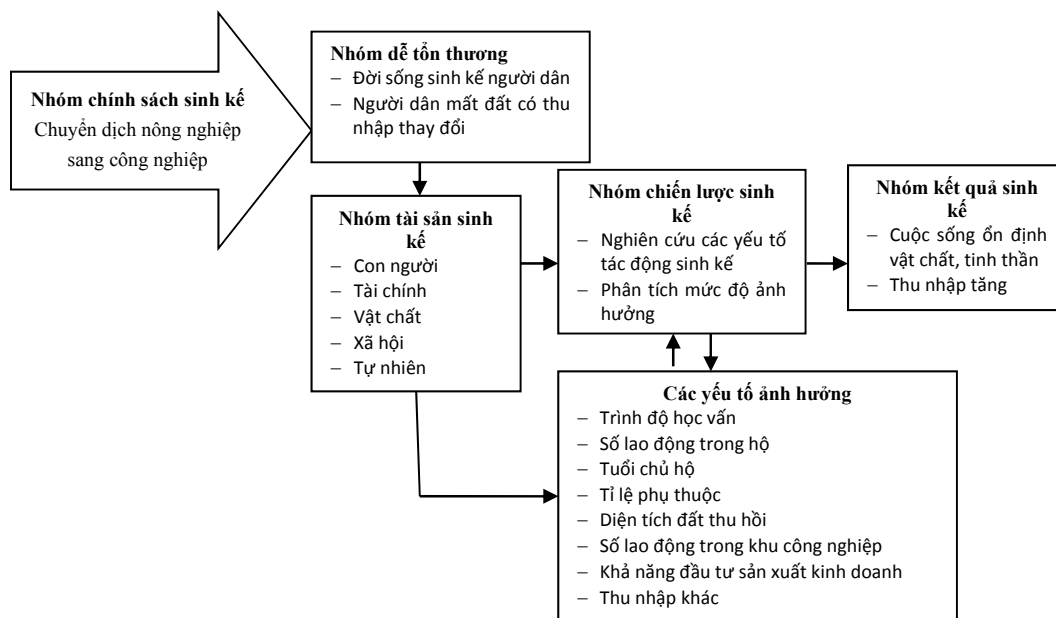
Keywords: Land expropriation, sustainable livelihood, change in income.

1. Giới thiệu

Theo thống kê của Bộ Nông nghiệp & Phát triển nông thôn (2009), mỗi năm có khoảng 73.000 hecta đất nông nghiệp bị thu hồi làm thay đổi cuộc sống của 2,5 triệu người; 70% vụ khiếu kiện ở VN có liên quan đến việc thu hồi đất, có thể đây là bằng chứng không thoả mãn của người dân về việc thu hồi đất tại VN. Như vậy, việc thu hồi đất người dân làm tăng hay giảm thu nhập? Đây cũng chính là câu hỏi nghiên cứu của bài viết này. Kết cấu bài viết bao gồm: (1) Cơ sở lý thuyết và mô hình nghiên cứu; (2) Phân tích thống kê mô tả so sánh các yếu tố ảnh hưởng đến thay đổi thu nhập; và (3) Mô hình hồi quy Binary logit và các hàm ý chính sách.

2. Sự thay đổi thu nhập và các mô hình nghiên cứu

Có nhiều nghiên cứu về sự thay đổi thu nhập do thay đổi điều kiện sống, chẳng hạn như Ngân hàng Phát triển Châu Á (ADB, 1995) cho rằng khi lấy đất người dân cần chú ý đến sinh kế và thu nhập; Ngân hàng Thế giới (WB, 2004) cụ thể hơn bằng cách đưa ra sinh kế cho người dân bị thu hồi đất như tạo công ăn việc làm, cung cấp tín dụng và các giải pháp kinh tế khác. Bài viết dựa vào khung phân tích sinh kế bền vững của Cơ quan phát triển quốc tế Vương quốc Anh (DFID, 2003).



Hình 1. Khung sinh kế bền vững

Nguồn: Dựa trên khung sinh kế bền vững (DFID, 2003)

Khung sinh kế bền vững biểu diễn sự tác động qua lại giữa các nhóm sinh kế. Trong mỗi nhóm sinh kế chứa đựng các yếu tố có vai trò ảnh hưởng trực tiếp hoặc gián tiếp lên sự thay đổi cuộc sống của người dân. Căn cứ nhóm tài sản sinh kế, nghiên cứu sẽ rút ra được những yếu tố nào có ý nghĩa giải thích cho sự thay đổi thu nhập của người dân khi bị thu hồi đất khi chuyển sang cuộc sống mới.

Theo mô hình sinh kế bền vững, nhóm chính sách sinh kế cho thấy sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế từ nông nghiệp sang công nghiệp cho tiến trình công nghiệp hóa và đô thị hóa tác động

lên nhóm dễ bị tổn thương là người dân bị thu hồi đất. Nghiên cứu đứng trên góc độ chính quyền địa phương tìm ra các yếu tố từ nhóm tài sản sinh kế bao gồm: Trình độ học vấn, số lao động trong hộ, tuổi chủ hộ, tỉ lệ phụ thuộc, diện tích đất thu hồi, số lao động có việc làm trong khu công nghiệp (KCN), khả năng đầu tư sản xuất kinh doanh và thu nhập khác để có một kết quả sinh kế bền vững là nâng cao thu nhập và ổn định cuộc sống người dân.

Trong nghiên cứu thực nghiệm gần đây, Đinh Phi Hồ (2011) cũng sử dụng khung sinh kế này để giải thích về sự thay đổi thu nhập cá nhân sau khi thu hồi đất làm công viên công nghiệp.

3. Phân tích thống kê mô tả và so sánh các yếu tố ảnh hưởng thay đổi thu nhập

3.1. Thuyết minh mẫu

Nghiên cứu dựa trên kết quả khảo sát 109 hộ dân bị thu hồi đất, chiếm 15% tổng số hộ bị thu hồi đất và được đền bù. Các hộ bị thu hồi đất, được chọn ngẫu nhiên tại từng ấp một cách đồng đều về mặt không gian và mật độ dân cư, để điền vào bảng câu hỏi và phỏng vấn trực tiếp. Mẫu được chọn, với độ chính xác và độ tin cậy cho phép khái quát và đại diện cho tất cả các hộ tại vùng khảo sát mà nghiên cứu hướng đến.

3.2. Thống kê mô tả và so sánh

Tác giả hiệu chỉnh thu nhập năm 2005 về mức giá năm 2012 để có thể so sánh với thu nhập bình quân thực năm 2012 và kiểm định thống kê mô tả và so sánh các nhân tố ảnh hưởng đến thay đổi thu nhập.

3.2.1. Thay đổi thu nhập bình quân thực của hộ dân

Để có thể so sánh sự thay đổi thu nhập tại thời điểm trước và sau khi thu hồi đất, nghiên cứu dùng chỉ số lạm phát bình quân giai đoạn 2005 – 2012 để quy đổi mức thu nhập của hộ năm 2005 về năm 2012 (thời điểm nghiên cứu). Kết quả điều chỉnh thu nhập cho thấy nhóm thu nhập tăng thực là 45,9%, nhóm thu nhập giảm thực là 6,1% (Bảng 2). Hiệu chỉnh thu nhập theo tỉ lệ lạm phát cho biết sự thay đổi thu nhập thực của người dân.

Bảng 1. Thu nhập bình quân giữa các nhóm hộ bị thu hồi đất (triệu đồng)

Nhóm hộ	Trước khi thu hồi đất	Sau khi thu hồi đất	So sánh	
			Δ+/-	%
Khi chưa điều chỉnh theo lạm phát				
Nhóm hộ có thu nhập tăng, không đổi	14,388	41,494	27,106	188,4
Nhóm hộ có thu nhập giảm	16,920	30,492	13,572	80,2
Khi điều chỉnh lạm phát				
Nhóm hộ có thu nhập tăng, không đổi	28,439	41,439	13,055	45,9
Nhóm hộ có thu nhập giảm	32,477	30,492	-1,985	- 6,1

Nguồn: Khảo sát tính toán và tổng hợp (2012)

3.2.2. Thay đổi thu nhập thực của hộ bị thu hồi đất

Nhóm hộ thu nhập tăng chiếm 44%, số hộ thu nhập không đổi thu nhập chiếm 12% và nhóm hộ thu nhập giảm chiếm 44% (Bảng 2). Điều đó cho thấy đời sống người dân sau khi thu hồi đất vẫn còn gặp khó khăn trên diện rộng.

Bảng 2. Thay đổi thu nhập hộ bị thu hồi đất tại vùng nghiên cứu

Mức độ đánh giá	Số lượng (hộ)	Tỷ lệ (%)
Tăng lên	48	44
Giữ nguyên	13	12
Giảm đi	48	44
Tổng cộng	109	100

Nguồn: Khảo sát tính toán và tổng hợp (2012)

3.3. Kiểm định thống kê các nhân tố ảnh hưởng đến thu nhập

Để có thể xem xét các yếu tố trong khung sinh kế bền vững có ý nghĩa giải thích cho sự thay đổi thu nhập, phương pháp thống kê bảng về các yếu tố và phép kiểm định thống kê (Chi)² được sử dụng. Nghiên cứu cho thấy có bốn yếu tố có ý nghĩa thống kê trong việc giải thích thay đổi thu nhập bao gồm: (1) Quyết định đầu tư sản xuất kinh doanh, (2) diện tích đất thu hồi, (3) trình độ học vấn của chủ hộ, và (4) tỉ lệ phụ thuộc.

3.3.1. Quyết định đầu tư sản xuất kinh doanh

Bảng 3. Quyết định đầu tư sản xuất kinh doanh và thay đổi thu nhập (Đơn vị tính: Số hộ)

	Thu nhập tăng, không đổi	Thu nhập giảm	Tổng cộng
Đầu tư	47	18	65
Không đầu tư	14	30	44
Tổng cộng	61	48	109
$(\text{Chi})^2_{\text{tính toán}} = 17,4$		$(\text{Chi})^2_{\text{tới hạn}} = 3,841$	

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)

Biến giả về quyết định đầu tư hay không đầu tư khi nhận tiền đền bù sẽ ảnh hưởng đến thu nhập hộ dân [1]. Giải thích ý nghĩa kinh tế cho việc tăng thu nhập gồm: (1) Đầu tư sẽ mang lại lợi nhuận hay thặng dư trong hoạt động sản xuất kinh doanh góp phần gia tăng thu nhập; và (2) Đầu tư tạo cơ hội công ăn việc làm cho các thành viên trong hộ và góp phần vừa làm tăng nguồn thu nhập. Tuy nhiên, loại hình đầu tư và mức độ đầu tư không được khảo sát trong nghiên cứu này.

3.3.2. Trình độ học vấn của chủ hộ và thay đổi thu nhập

Bảng 4. Trình độ học vấn của chủ hộ và thay đổi thu nhập (Đvt: Số hộ)

	Thu nhập tăng, không đổi	Thu nhập giảm	Tổng cộng
Cấp 1 (0-5)	3	7	10
Cấp 2 (5-10)	32	27	59
Cấp 3 (10-12)	26	14	40

Tổng cộng	61	48	109
$(Chi)^2_{\text{tính toán}} = 6,98$		$(Chi)^2_{\text{tới hạn}} = 5,991$	

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)

Bảng chứng thống kê cho thấy trình độ học vấn của chủ hộ cao sẽ gia tăng thu nhập hộ có thể do: (1) Khi có học vấn sẽ có khả năng dễ dàng tiếp nhận kiến thức và thích nghi tốt cuộc sống mới. Từ đó, chủ hộ sẽ tự tạo việc làm cho mình và cho các thành viên gia đình; (2) Chủ hộ có học vấn sẽ dễ dàng làm việc trong khu vực chính thức hay có hơn một công việc để có thu nhập cao và ổn định; và (3) Hơn nữa, người chủ hộ có học vấn có khuynh hướng làm gia tăng trình độ học vấn của các thành viên trong hộ và vì thế mà làm tăng thu nhập của hộ mặc dù khó đo lường tác động này.

3.3.3. Tỷ lệ phụ thuộc và thay đổi thu nhập

Bảng 5. Tỷ lệ phụ thuộc và thay đổi thu nhập

ĐVT: Số hộ			
	Thu nhập tăng, không đổi	Thu nhập giảm	Tổng cộng
0-20%	22	3	25
20-40%	22	6	28
40-60%	16	25	41
60-100%	1	14	15
Tổng cộng	61	48	109
$(Chi)^2_{\text{tính toán}} = 35,7$		$(Chi)^2_{\text{tới hạn}} = 7,814$	

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)

Tỷ lệ phụ thuộc làm giảm thu nhập hộ do: Thành viên phụ thuộc không tạo thu nhập và sống nhờ vào thu nhập thành viên khác trong hộ. Khi mà nguồn thu nhập bị phân chia ra, hộ gia đình không có tích lũy và tích lũy thấp cho nên không thể đầu tư để làm thay đổi thu nhập.

3.3.4. Diện tích đất thu hồi và thay đổi thu nhập

Bảng 6. Yếu tố diện tích đất bị thu hồi

ĐVT: hecta			
	Thu nhập tăng, không đổi	Thu nhập giảm	Tổng cộng
Nhỏ (0,019-1)	27	39	66
Vừa (1-5)	25	3	28
Lớn (5-7)	3	2	5
Rất lớn (7-14,7)	6	4	15
Tổng cộng	61	48	109
$(Chi)^2_{\text{tính toán}} = 17,3762$		$(Chi)^2_{\text{tới hạn}} = 7,814$	

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)

Yếu tố diện tích đất thu hồi làm tăng thu nhập do người dân bị thu hồi nhiều đất, sẽ nhận tiền bồi thường nhiều, họ dùng tiền để đầu tư sinh lời và góp phần tăng thu nhập. Tuy nhiên, nếu diện tích đất quá lớn, số tiền đền bù cũng lớn, sẽ làm giảm thu nhập do: (1) Tâm lý chi cho tiêu dùng hơn là chi cho đầu tư, và (2) Do không khả năng quản lý một số tiền lớn hay kinh nghiệm quản lý tiền mặt, mà trước đây chưa bao giờ có, cho nên dẫn đến thu nhập giảm.

3. Mô hình hồi quy Binary logit và các hàm ý chính sách

Để giải thích việc tăng, giảm thu nhập của hộ dân bị thu hồi đất, biến phụ thuộc về thu nhập sẽ nhận hai giá trị: $Y = 1$ (thu nhập tăng và không đổi) và $Y = 0$ nếu thu nhập giảm, nên mô hình Binary logit được áp dụng để đo lường xác suất tăng, giảm thu nhập của hộ.

Bảng 7. Kỳ vọng ảnh hưởng các yếu tố lên sự thay đổi thu nhập

Tên biến	Ký hiệu	Định nghĩa	Đơn vị tính	Kỳ vọng	Nhận xét
Sử dụng biến phụ thuộc	Y	Nhận giá trị 1 khi thu nhập tăng lên và không đổi, giá trị 0 nếu thu nhập giảm xuống			
Giáo dục	Edu	Số năm đi học chủ hộ	Năm	+	Giáo dục sẽ tăng thu nhập
Tuổi chủ hộ	Agehead	Là số tuổi chủ hộ	Năm	+	Nằm trong nhóm tuổi lao động sẽ tăng thu nhập hộ
Tuổi chủ hộ bình phương	SqrAgehead	Là số tuổi chủ hộ	Năm	+	Nằm trong nhóm tuổi lao động sẽ tăng thu nhập hộ
Tỉ lệ phụ thuộc	Depend	Tỉ lệ giữa số người nằm ngoài độ tuổi lao động trên tổng số người trong gia đình.	%	-	Tỉ lệ phụ thuộc cao sẽ giảm thu nhập
Diện tích đất thu hồi	Area	Diện tích đất bị thu hồi.	(1.000)m ²	-	Diện tích đất thu hồi nhiều sẽ giảm thu nhập
Diện tích đất thu hồi bình phương	SqrArea	Diện tích đất bị thu hồi bình phương.	(1.000)m ²	-	Diện tích đất thu hồi nhiều sẽ giảm thu nhập
Lao động	Labor	Số lao động trong hộ gia đình	Người	+	Số lao động nhiều góp phần tăng thu nhập
Đầu tư	Invest	Invest là biến giả. Hộ sử dụng tiền đền bù đầu tư sản xuất kinh doanh Invest = 1, ngược lại Invest = 0.		+	Đầu tư sẽ mang lợi nhuận làm tăng thu nhập
Thu nhập khác	OtherIncome	Số tiền mà hộ dân sống tại khu vực nhận được từ cá nhân, tổ chức tại các	Triệu đồng	+	Nguồn thu nhập khác sẽ bổ sung thêm nguồn thu nhập gia đình

Lao động KCN	IndusLabor	vùng khác gọi vào hàng tháng hoặc làm thêm một nghề phụ khác.	+	Lao động làm việc ở KCN sẽ có thu nhập ổn định cải thiện tăng thu nhập hộ
		IndusLabour là biến giả, IndusLabour = 1 nếu như hộ gia đình có lao động làm việc trong KCN và = 0 nếu hộ không có lao động làm việc trong KCN.		

Nguồn: Bảng mô tả các biến được phát triển trên khung sinh kế bền vững (DFID, 2003)

Căn cứ bảng các yếu tố ảnh hưởng (Bảng 7), hàm hồi quy có dạng như bên dưới:

$$\text{LnO}_0 = \beta_0 + \beta_1 \text{Invest} + \beta_2 \text{Area} + \beta_3 \text{SprArea} + \beta_4 \text{Edu} + \beta_5 \text{Depend} + \beta_6 \text{Agehead} + \beta_7 \text{SqrAgehead} + \beta_8 \text{Labor} + \beta_9 \text{IndusLabor} + \beta_{10} \text{OtherIncome} + \varepsilon$$

Kết quả hồi quy Binary logit cho biết hệ số của các biến mang dấu dương có nghĩa, nếu như các yếu tố khác không đổi, tăng thêm một đơn vị của yếu tố này sẽ làm tăng xác suất của thu nhập tăng của hộ và ngược lại.

Theo như Bảng 8, kiểm định Wald test với mức ý nghĩa $\text{Sig.} < 0,05$ trong mười biến khảo sát thì có năm biến có ý nghĩa thống kê là: Đầu tư sản xuất kinh doanh (Invest); Diện tích đất thu hồi (Area); Bình phương diện tích đất (SqrArea); Học vấn (Edu); và Tỷ lệ phụ thuộc (Depend).

Bảng 8. Kết quả ước lượng mô hình hồi quy Binary logit

Biến số	Mô hình hồi quy đầy đủ				Mô hình hồi quy áp đặt			
	Hệ số β	Wald-Test	Sig.	Exp(β)	Hệ số β	Wald-Test	Sig.	Exp(β)
Hằng số (C)	-0,384	0,006	0,938	0,681	-2,184	1,763	0,184	0,113
Khả năng đầu tư sản xuất kinh doanh (Invest)	1,653	6,295	0,012	5,221	1,463	6,785	0,009	4,317
Diện tích đất hộ bị thu hồi (Area)	0,903	5,165	0,023	2,467	0,798	5,466	0,019	2,222
Bình phương diện tích (SqrArea)	-0,076	5,688	0,017	0,927	-0,058	5,034	0,025	0,944
Trình độ học vấn (Edu)	0,449	6,339	0,012	1,567	0,442	9,426	0,002	1,555
Tỷ lệ phụ thuộc hộ gia đình (Depend)	-0,072	13,385	0,000	0,930	-0,081	19,458	0,000	0,922
Số lao động tạo thu nhập (Labor)	0,427	1,804	0,179	1,533				
Lao động làm trong KCN (IndusLabor)	0,028	0,002	0,968	1,028				
Nguồn thu nhập khác hộ (OtherIncome)	0,385	2,415	0,120	1,469				

Bình phương độ tuổi chủ hộ (SqrAgehead)	0,001	0,728	0,393	1,001		
Độ tuổi chủ hộ (Agehead)	-0,143	0,844	0,358	0,867		
Kiểm định Omnibus	(Chi) ²	Sig.			(Chi) ²	Sig.
	70,949	0,000			66,078	0,000

Nguồn: Tính toán dựa trên số liệu điều tra của nghiên cứu

Kiểm định loại biến không có ý nghĩa

Nghiên cứu sẽ kiểm định việc loại hay không loại biến bằng kiểm định giá trị tới hạn (Chi)² của hai mô hình trước và sau khi bỏ đồng loạt các biến giải thích.

Giả thuyết $H_0: \beta_6 = \beta_7 = \beta_8 = \beta_9 = \beta_{10} = 0$

H_1 : Có ít nhất β_6 hoặc β_7 hoặc β_8 hoặc β_9 hoặc β_{10} khác không

Ta có (Chi)²_{tính toán} > (Chi)²_{tới hạn} (4,871 < 11,070) nên chấp nhận giả thuyết H_0 . Các biến không có ý nghĩa đồng loạt bị loại ra và sử dụng mô hình hồi quy như phải của Bảng 8.

Xác định mức độ chính xác mô hình

Mức độ chính xác của dự báo được thể hiện qua Bảng 9 như bên dưới:

Bảng 9. Bảng dự đoán mức độ chính xác của dự báo

Y (Thu nhập tăng = 1, giảm = 0)	Dự báo (Y)		
	0	1	Phần trăm đúng
0	39	9	81,2
1	8	53	86,9
			84,4

Nguồn: Số liệu điều tra của nghiên cứu được xử lý (2012)

Bảng 9 cho thấy trong 47 trường hợp được dự đoán thu nhập giảm (theo cột) mô hình dự đoán đúng 39 trường hợp và có tỉ lệ đoán đúng là 81,2%, còn với 62 trường hợp thu nhập tăng, không đổi thì mô hình dự đoán 9 trường hợp không đúng có tỉ lệ đúng 86,9%. Từ đó, tác giả tính ra tỉ lệ dự đoán đúng của toàn bộ mô hình là 84,4%.

Bảng 10. Ước lượng xác suất cải thiện thu nhập

Biến phụ thuộc	Hệ số tác động biên Exp (β)	Xác suất cải thiện thu nhập được ước tính khi biến độc lập thay đổi một đơn vị và xác suất ban đầu (%)		
Các biến độc lập		10%	20%	30%
Trình độ học vấn chủ hộ (Edu)	1,555	14,7	27,9	39,9
Tỉ lệ phụ thuộc (Depend)	0,922	9,3	18,7	28,3
Diện tích đất thu hồi (Area)	2,222	19,8	35,7	48,7
Đầu tư sản xuất kinh doanh (Invest)	4,317	32,4	51,9	64,9

Diện tích đất thu hồi bình phương (SqrArea)	0,944	9,4	19,0	28,8
---	-------	-----	------	------

Nguồn: Tác giả tự tính toán từ mô hình nghiên cứu

Bảng 10 cho biết xác suất thay đổi thu nhập theo tác động biên của từng yếu tố với giả định xác suất ban đầu là 10%, 20% và 30%. Đối với yếu tố trình độ học vấn chủ hộ, giả định hộ có xác suất tăng thu nhập ban đầu là 10%, các yếu tố khác không đổi, nếu tăng một năm đi học của chủ hộ thì xác suất tăng thu nhập là 14,7%. Nếu xác suất ban đầu là 20%, xác suất tăng thu nhập là 27,9% và xác suất ban đầu là 30%, xác suất tăng thu nhập là 39,9%.

Tương tự, nếu như trong điều kiện các yếu tố khác không đổi, tỉ lệ phụ thuộc tăng 1% thì xác suất tăng thu nhập chỉ còn 9,3% so với mức ban đầu 10% tức giảm đi 0,7%. Với mức tăng thu nhập ban đầu là 20% thì xác suất chỉ còn 18,7%, giảm đi 1,3% và với mức tăng thu nhập ban đầu là 30% thì xác suất tăng thu nhập chỉ còn 28,3% tức làm giảm xác suất tăng thu nhập đi 1,7%.

Xét diện tích đất thu hồi, nếu như thu hồi thêm 1.000 m² đất với xác suất ban đầu là 10% thì sẽ là 19,8% tăng 9,8%, nếu xác suất ban đầu là 20% thì xác suất sẽ là 35,7% và xác suất ban đầu 30% thì sẽ đạt 48,7%. Có thể sử dụng đồ họa bên dưới để giải thích tác động tăng chậm dần của quy luật parabol này.

Nếu như xét đến yếu tố quyết định của hộ dân có đầu tư sản xuất kinh doanh sau khi nhận tiền đền bù, thì trong điều kiện các yếu tố khác không đổi, khi hộ sử dụng tiền đền bù đầu tư vào sản xuất kinh doanh thì xác suất cải thiện thu nhập mới của hộ là 32,4% tăng 22,4% so với xác suất ban đầu là 10%.

Tóm lại, theo như nhận định khi khảo sát điều tra và kết quả mô hình hồi quy Binary logit có bốn yếu tố thật sự có ý nghĩa giải thích cho mô hình hồi quy, theo mức độ ảnh hưởng của các yếu tố, các yếu tố được sắp xếp theo thứ tự tầm quan trọng sau khi chuẩn hóa tác động: Khả năng đầu tư sản xuất kinh doanh, diện tích đất thu hồi, trình độ học vấn chủ hộ và tỉ lệ phụ thuộc của hộ.

Hàm hồi quy Binary logit xác định như sau:

$$\text{LnO}_0 = -2,184 + 0,442\text{Edu} - 0,081\text{Depend} + 0,798\text{Area} + 1,463\text{Invest} - 0,058\text{SqrArea} + \varepsilon_2$$

Giải thích bằng phương pháp đồ thị

Bảng 11. Ước lượng xác suất ảnh hưởng

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	Ratio	Lower	Upper
Hằng số	-2,184	1,645	-1,330	0,184			
Edu	0,442	0,144	3,070	0,002	1,560	1,170	2,060
Depend	-0,081	0,018	-4,410	0,000	0,920	0,890	0,960
Area	0,798	0,342	2,340	0,019	2,220	1,140	4,340
Invest	1,463	0,562	2,600	0,009	4,320	1,440	12,980
SqrArea	-0,058	0,026	-2,240	0,025	0,940	0,900	0,990

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)

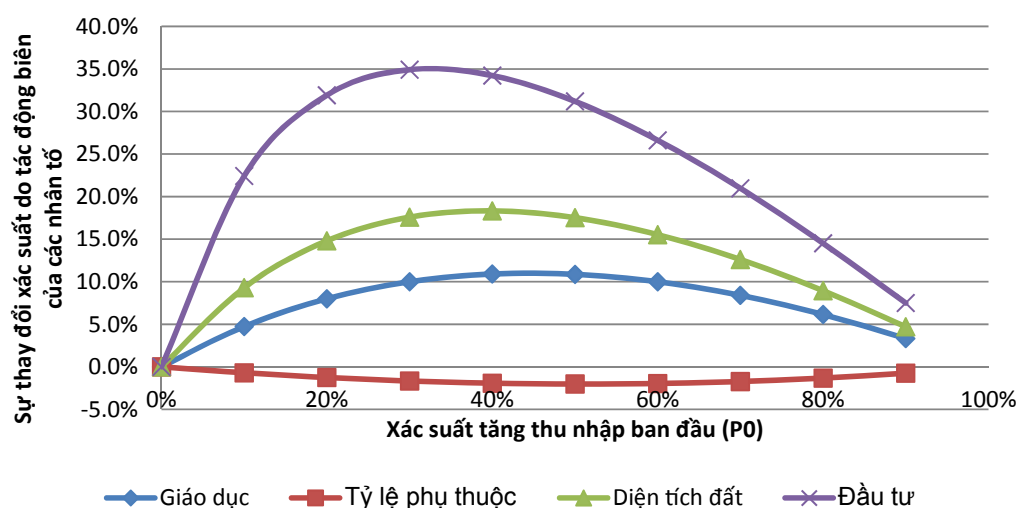
Biến số tỉ lệ phụ thuộc ít cộng tuyến với các biến khác có tác động làm giảm xác suất tăng thu nhập (có nghĩa là tác động biên ít biến động khi loại hàng loạt các biến ra khỏi mô hình,

Bảng 11); Biến số Giáo dục của chủ hộ làm tăng xác suất tăng thu nhập; Biến số Diện tích đất thu hồi có quan hệ parabol với xác suất tăng thu nhập. Khi diện tích thu hồi tăng thì có khuynh hướng tăng xác suất tăng thu nhập, nhưng tăng đến diện tích 82,7m² (giá trị cực đại miền) và khi diện tích đất thu hồi tăng nữa thì có khuynh hướng làm giảm xác suất tăng thu nhập; Biến số quyết định là có tái đầu tư tiền đền bù đất có tác động mạnh nhất, nhưng biến thiên khá mạnh (1,440; 12,980), tất cả phụ thuộc vào loại hình đầu tư và quy mô đầu tư mà không được khảo sát ở đây.

Bảng 12. Bảng thay đổi xác suất tác động biên

Sự thay đổi xác suất do tác động biên					Sự thay đổi xác suất so với xác suất ban đầu			
P ₀	Tăng 1 năm đi học của chủ hộ	Tỉ lệ phụ thuộc tăng thêm 1%	Diện tích đất tăng thêm 1.000m ²	Quyết định tái đầu tư tiền đền bù	Tăng 1 năm đi học của chủ hộ	Tỉ lệ phụ thuộc tăng thêm 1%	Diện tích đất tăng thêm 1.000m ²	Quyết định tái đầu tư tiền đền bù
0,0	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
0,1	0,147	0,093	0,193	0,324	0,047	-0,007	0,093	0,224
0,2	0,280	0,187	0,348	0,519	0,080	-0,013	0,148	0,319
0,3	0,400	0,283	0,476	0,649	0,100	-0,017	0,176	0,349
0,4	0,509	0,381	0,583	0,742	0,109	-0,019	0,183	0,342
0,5	0,609	0,480	0,675	0,812	0,109	-0,020	0,175	0,312
0,6	0,700	0,580	0,755	0,866	0,100	-0,020	0,155	0,266
0,7	0,784	0,683	0,826	0,910	0,084	-0,017	0,126	0,210
0,8	0,862	0,787	0,889	0,945	0,062	-0,013	0,089	0,145
0,9	0,933	0,892	0,947	0,975	0,033	-0,008	0,047	0,075

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)



Hình 2. Sự thay đổi xác suất do tác động biên của các nhân tố theo xác suất thu nhập ban đầu

Nguồn: Khảo sát và tính toán (2012)

Nếu sử dụng tiền đền bù để tái đầu tư, thì xác suất tăng thu nhập tăng lên và mạnh nhất trong các nhân tố (Hình 2). Tuy nhiên, mức tăng xác suất cao nhất ở mức xác suất tăng thu nhập ban đầu là 30%; kể đến tác động biên của biến diện tích đất (1.000 m^2). Diện tích đất lớn hơn 1.000 m^2 thì có khuynh hướng làm tăng xác suất tăng thu nhập và xác suất tăng thu nhập sẽ tăng theo tốc độ giảm dần nếu như xác suất tăng thu nhập ban đầu là cao. Nếu chủ hộ tăng thêm một năm đi học, thì làm tăng xác suất tăng thu nhập ở các mức xác suất ban đầu cho trước. Sau cùng, tỉ lệ phụ thuộc càng cao, thì làm giảm xác suất tăng thu nhập (nằm dưới trục hoành).

4. Kết luận

4.1. Các đóng góp chính của bài viết

Nghiên cứu rút ra một số kết luận chính tại vùng khảo sát: Quyết định đầu tư sản xuất kinh doanh sẽ làm cho thu nhập hộ tăng; diện tích đất thu hồi càng lớn cũng sẽ làm tăng thu nhập hộ, nhưng khi diện tích quá lớn sẽ làm giảm thu nhập hộ do những hộ bị thu hồi đất thuần túy là nông dân, khi nhận nhiều tiền đền bù từ đất ít có kĩ năng quản lí tiền họ dễ chi cho tiêu dùng; trình độ học vấn của chủ hộ góp phần tăng thu nhập; tỉ lệ phụ thuộc có ý nghĩa làm giảm nguồn thu nhập. Các yếu tố này đều có ý nghĩa về mặt thống kê mô tả và nhất quán với các giải thích sự thay đổi thu nhập hộ dân bằng mô hình hồi quy Binary logit.

4.2. Hàm ý chính sách

Căn cứ kết quả nghiên cứu và tiếp cận các chính sách tại chính quyền địa phương và ý kiến người dân trên góc độ kinh tế, bài viết dựa trên tầm quan trọng các yếu tố để thảo luận và đề xuất những chính sách ngắn hạn, dài hạn hay với hy vọng sẽ góp phần giúp cho các nhà làm chính sách và thực thi chính sách tại địa phương có thể áp dụng để triển khai trong việc ổn định cuộc sống và nâng cao thu nhập cho hộ dân sau khi chuyển sang môi trường sống mới. Các hàm ý chính sách rút ra như sau:

- Quyết định đầu tư sản xuất kinh doanh từ tiền đền bù giải thích mạnh mẽ cho sự thay đổi thu nhập, do đó những gợi ý chính sách có thể: (i) Ưu đãi vốn cho hộ có phương thức sản xuất hiệu quả, không nên cấp vốn đại trà theo kiểu bình quân; và (ii) Nên chia các chương trình hỗ trợ cho từng nhóm hộ cụ thể, tập trung cho những hộ có khả năng cải thiện thu nhập để thoát nghèo, không nên áp dụng cấp vốn đồng bộ cho tất cả các hộ vì với số tiền cấp ít thì sẽ rất khó cho các hộ khi làm sản xuất kinh doanh. Phải có lựa chọn giữa hiệu quả đồng vốn cấp và chính sách xóa nghèo.

- Về yếu tố diện tích đất thu hồi, chính quyền địa phương có trách nhiệm hiệu chỉnh giá đền bù theo giá thị trường và định hướng phương thức sản xuất kinh doanh. Đối với tiền đền bù quá lớn (từ diện tích đền bù quá lớn), thì phát sinh nguy cơ người nông dân có tâm lý tiêu dùng hơn là đầu tư và không biết hay thiếu kinh nghiệm trong việc quản lý nguồn vốn phát sinh.

- Tác động của trình độ học vấn của chủ hộ rất quan trọng trong tăng thu nhập của hộ trực tiếp và gián tiếp. Chính quyền địa phương kết hợp với các trung tâm giáo dục và dạy nghề mở các lớp học cho chủ hộ và người dân về văn hóa và kiến thức phổ thông, cũng như đào tạo nghề góp phần nâng cao trình độ nhận thức, thích nghi cuộc sống mới và từ đó nâng cao cơ hội kinh tế.

- Tỉ lệ phụ thuộc có thể không chỉ có tác động làm giảm thu nhập bình quân chung của hộ, mà còn làm giảm cả thời gian làm việc và/hay cơ hội kinh tế■

Ghi chú

[1] Kiểm định $(Chi)^2$ bảng cho thấy kết quả bảng quan sát của các yếu tố có ý nghĩa giải thích cho thu nhập có đúng như kỳ vọng hồi quy được thể hiện qua cách tính như sau:

$$(Chi)^2_{\text{tính toán}} = \sum_{\text{giá trị}} \frac{(\text{Giá trị quan sát} - \text{Giá trị kỳ vọng})^2}{\text{Giá trị kỳ vọng}}$$

Giá trị tới hạn $(Chi)^2_{\text{tới hạn}}$ với bậc tự do: (số hàng-1)x(số cột -1) với mức ý nghĩa là 0,05

Nếu như $(Chi)^2_{\text{tính toán}} > (Chi)^2_{\text{tới hạn}}$ thì bảng có ý nghĩa giải thích và ngược lại.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn (2013), www.agro.org.vn, truy cập ngày 22/6/2013.
- Chandan Mukherjee, Howard White & Marc Wuyts (1998), *Graphics and Residual Analysis in logit Regression*, Econometrics and Data Analysis for Developing Countries.
- Department for International Development (2003), *Sustainable Livelihoods Guidance Sheets*, <http://www.nssd.net/pdf/sectiont.pdf>, truy cập ngày 27/8/2012.
- Domique Haughton, Jonathan Haughton & cộng sự (1998), *Health and Wealth in Viet Nam: An Analysis of Household Living Standards*, Appendix Statistical Techniques for the Analysis of Household Data, Exploratory Data Analysis in Comparing Proportions for Two Independent Groups.
- Đinh Phi Hồ (2011), "Changes in Personal Income after Land Expropriation for Industrial Parks: Influential Factors and Policy Recommendations", *Economic Development Review*, No.203.
- Ngân hàng Thế giới (2012), *Khởi đầu tốt, nhưng chưa phải đã hoàn thành: Thành tựu ấn tượng của Việt Nam trong giảm nghèo và thách thức mới*, Báo cáo số 70798 của Ngân hàng Thế giới.
- Ngân hàng Thế giới (1999), *Tấn công nghèo đói*, Báo cáo phát triển của VN năm 2000.
- Ngân hàng Phát triển Châu Á (2003), www.adb.org/Document/Traslation/vietnamese truy cập ngày 22/6/2013
- Tim Hanstad, Robin Nielsen and Jenifer Brown (2004), *Land and Livehoods-Making Land Rights Real for India's Rural Poor*, Rural Development Institute, (RDI), USA, www.fao.org/docerp/007/j2602e/j2602e00.htm truy cập 22/6/2013.
- Tổng cục Thống kê (2013), www.gso.gov.org truy cập ngày 22/6/2013.